DOI: https://doi.org/10.59295/DIA.2023.2.09
CZU: 94(478-21):332.22”1932/1933”
Orcid ID: 0000-0003-3735-8623

PROCESUL DE ÎMPROPRIETĂRIRE A LOCUITORILOR ORAȘULUI BĂLȚI ÎN PERIOADA ANILOR 1932–1933

Ana MOLCOSEAN

Doctoranda Școlii Doctorale Științe Umanistice, Universitatea de Stat din Moldova.

Domenii de preocupare: orașul Bălți în perioada interbelică, cotidian, societate, mentalități. Publicații științifice: *Aspecte privind funcționarea instituțiilor școlare din județul Bălți în perioada anilor 1928–1932* (2022); *Situația social-economică a orașului Bălți reflectată în ghidul lui Iosif Broitman (1938)* (2022).

Procesul de împroprietărire a locuitorilor orașului Bălți în perioada anilor 1932–1933

Rezumat. Anul 1921 a fost unul important pentru locuitorii României Mari, aceștia beneficiind de prevederile Reformei Agrare privind împroprietărirea și, respectiv, dreptul de construcție a casei. În Basarabia, Reforma Agrară a servit temei pentru o adevărată campanie de repartizare a loturilor de pământ pentru populația locală, între anii 1925–1937, inclusiv pentru locuitorii orașului Bălți. Dincolo de scopul principal al administrației românești de mărire a numărului de rezidenți prin procedura împroprietăririi cu loturi de pământ, constatăm interesul direct al Primăriei de a obține în gestiune proprietățile latifundiare ale familiilor Catargi și Crupenschi, pe moșiile cărora se întindea, către anul 1922, urbea bălțeană. Studiul analizează contextul și problemele cu care s-a confruntat administrația locală în procesul de împroprietărire a locuitorilor orașului Bălți, sunt elucidate perspectivele de dezvoltare urbană a orașului, inclusiv cele de ordin estetic, precum stilul arhitectural prevăzut pentru viitoarele edificii, ambianța cartierelor cu construcții civile și acțiunile prevăzute pentru înverzirea zonei citadine. La fel, în baza surselor de arhivă și lucrărilor inedite, au fost identificate problemele generate de împroprietărire chiar în mediul comunității urbane, dintre care distingem subiectul transferării Cimitirului Ortodox din Cartierul „Pământeni” într-un cartier de la periferia orașului sau, și mai frecvent, problema distribuirii repetate a lotului din cauza amânării planului de parcelare și schimbarea locului în alte părți ale orașului. Analiza acestor aspecte vine să contribuie la cunoașterea perioadei istorice și consecințelor împroprietăririi întreprinse de autoritățile locale în perioada anilor 1932–1933 în orașul Bălți.

Cuvinte-cheie: Reforma agrară, Bălțiul interbelic, împroprietărire, lot de pământ, proprietate.

The Process of Appropriating the Inhabitants of Bălți During the Years 1932–1933

Abstract. The year 1921 was an important one for the inhabitants of Greater Romania, who benefited from the stipulations of the Agrarian Reform regarding ownership and, respectively, the right to build a house. In Bessarabia, the Agrarian Reform served as the basis for a real campaign to distribute land plots to the local population, between 1925–1937, including the inhabitants of Balti. Beyond the main goal of the Romanian administration to increase the number of residents through the land acquisition procedure, we note the City Hall's direct interest in obtaining management of the estate properties of the Catargi and Crupenschi families, on whose estates, by 1922, the city Balti. The study analyzes the context and the problems faced by the local administration in the process of allotment the residents of Balti, the urban development perspectives of the city are elucidated, including those of an aesthetic nature, such as the architectural style provided for future buildings, the ambience of neighborhoods with civil constructions and the actions provided for the greening of the city area. Also, based on archival sources and unpublished works, the problems generated by allotment even in the environment of the urban community were identified, among which we distinguish the subject of the transfer of the Orthodox Cemetery from the “Pamanteni” neighborhood to a neighborhood on the outskirts of the city or, even more frequently, the problem of repeated distribution of the lot due to the postponement of the subdivision plan and the change of place to other parts of the city. The analysis of these aspects contributes to the knowledge of the historical period and the consequences of the appropriation undertaken by the local authorities during the years 1932–1933 in the city of Bălți.

Key words: Agrarian Reform, interwar Bălți, allotment, plot of land, property.

Introducere

La 23 martie 1917, în plină desfășurare a Primul Război Mondial și într-un moment decisiv pentru soarta țării, Ferdinand I, în discursul său ținut în fața soldaților, a promis înfăptuirea Reformei Agrare și introducerea votului universal, care trebuia să păstreze loialitatea trupelor față de monarhie, dar și să aducă o nouă etapă în evoluția democratică a României. În procesul de realizare a acestor proiecte, anul 1921 a avut o deosebită semnificație. Reforma Agrară a demarat exercițiul legal de împroprietărire a cetățenilor României și, la rândul său, a servit drept temei pentru repartizarea loturilor de pământ în perioada anilor 1925–1937 locuitorilor orașului Bălți, incluși în lista persoanelor beneficiare. Prioritate în acest caz au avut militarii reangajați, invalizii, văduvele cu orfani de război, persoanele demobilizate și funcționarii. În acest context, este de remarcat faptul că împroprietărirea bălțenilor s-a realizat din contul „proprietăților familiilor Catargi și Crupenschi în 1922 pe teritoriul cărora se afla orașul Bălți" [1, f. 3], expropriate și trecute în gestiunea Primăriei orașului. În consecință, au fost create condiții favorabile pentru repartizarea loturile de pământ beneficiarilor.

Necesitatea împroprietăririi a mai fost determinată și de mărirea numărului locuitorilor orașului, lucru evidențiat în *Memoriu privind Documentarea necesară studiului de sistematizare al orașului Bălți. Situare. Date istorice și demografice* [1, f. 1-21], realizat în 1942, sub auspiciul Ministerului Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor, Direcțiunea Generală a Refacerii.

Așa cum se observă din *Tabelul 1*, în 1924, a fost înregistrată o creștere a numărului locuitorilor orașului Bălți de trei ori în comparație cu anul 1922, fapt care a determinat necesitatea de oferire a locurilor pentru construcția caselor.

Împroprietărirea locuitorilor orașului Bălți: contexte și impedimente (1932–1933)

La 9 aprilie 1930, Comitetul local de revizuire Chișinău, compus din Ion Gr. Dimoftache (președinte), Gh. Buciușcanu, D. Calistru, a luat decizia de a „aproba planurile și proiectele de lărgire a bazei de construcții și modificarea planului vechi al municipiului Bălți" [2, f. 1], schimbări realizate la cererea primarului urbei, Ștefan Pirogan. În acest context, planurile de parcelare au fost împărțite în patru zone din raza orașului Bălți: Cartierul „Pământeni" (Fig. 1), Cartierul „Pământeni" drumul spre Glodeni (Fig. 2), Cartierul Pieței Oborului (Fig. 3) și Cartierul după Podul Chișinăului (Fig. 4). Aceste schimbări au fost necesare atât pentru sistematizarea generală a comunei, cât și pentru extinderea orașului, dat fiind numărul tot mai mare de locuitori. În vederea obținerii dreptul de primire a unui lot de pământ, era necesară prezentarea către Primăria municipiului Bălți a unui set de acte, însoțit de cererea de obținere a dreptului de împroprietărire cu loc de casă pe teritoriul orașului. De asemenea, persoana în cauză trebuia să respecte condiția de a fi fost la primul proces de împroprietărire, în caz contrar cererea era avizată negativ.

Astfel, în anul 1932, au fost împroprietărite cu locuri de case 489 de persoane, în următoarea ordine de repartizare: „Piața Oborului – 34 locuri; Drumul Glodenilor – 1.000 locuri; Drumul spre Râșcani – 213 locuri și după Podul Chișinăului – 209 locuri de case" [2, f. 5v]. Acest lucru reliefează faptul că trei dintre aceste cartiere erau relativ tinere și aveau mai multe terenuri disponibile

Tabelul 1. Numărul locuitorilor orașului Bălți în perioada 1888–1942 [1, f. 3].

Anul	*Numărul de locuitori*
1888	9.975
1892	11.119
1922	22.000
1924	62.000
1940	65.270
1942	25.000

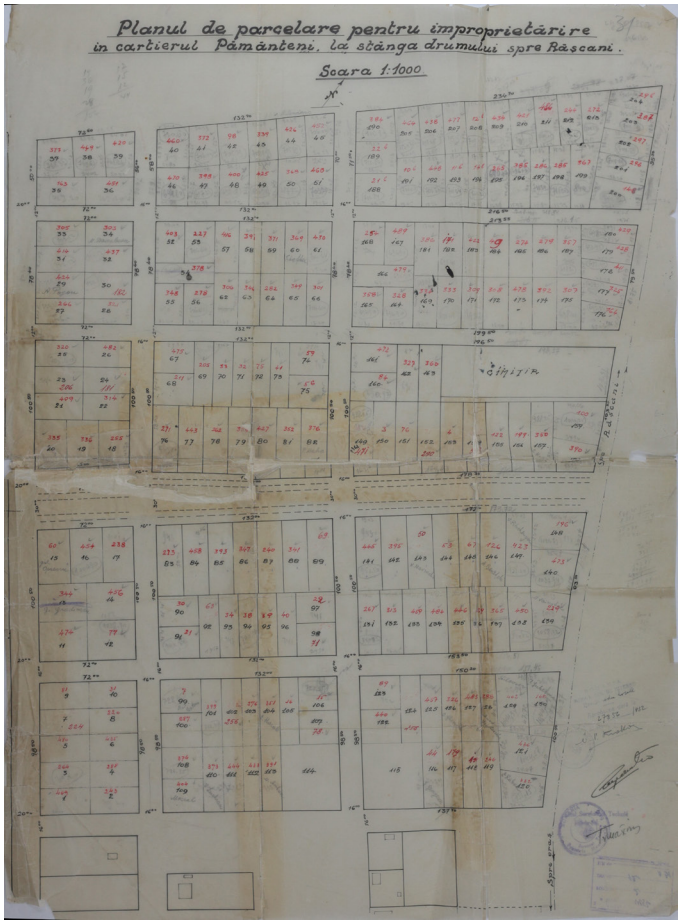

Fig. 1. Planul de parcelare pentru împroprietărire în Cartierul „Pământeni”, la stânga drumului spre Rășcani [2, f. 31].

în comparație cu Piața Oborului, acest cartier fiind considerat centrul orașului Bălți.

Pe lângă oferirea parcelelor menționate, administrația municipală a ținut cont de aspectul vizual al orașului. În acest context, în data de 23 septembrie 1932, a fost încheiat un proces-verbal în care au fost înscrise 489 de persoane împroprietărite cu loturi de pământ. Conținutul procesului-verbal menționa că trebuie să se țină cont de faptul că „acel cartier care cuprinde loturile mai mari de 500 m.p. să fie declarat ca zonă a grădinilor, iar construcțiile să se clădească în stil de vile” [2, f. 5v]. În aceeași ordine de idei, procesul-verbal din data de 30 iunie 1933 stipula împroprietărirea a 157 de persoane cu locuri de casă în cartierul „Pământeni” (pe terenul între Palatul Episcopal și drumul spre Râșcani), iar ținând cont de faptul că această regiune cuprindea și moșia Palatului Episcopal, Visarion Puiu (Episcopul de Hotin) a promis noilor proprietari că le va face o „fântână modernă pentru alimentarea cu apă a cartierului, totodată împroprietăriților le vor fi donați gratuit pomi ornamentali și fructiferi pentru sădire” [2, f. 78]. În cuprinsul procesului-verbal din 30 iunie 1933, primarul locțiitor al municipiului Bălți, L. Ghic, a punctat că în cazul doritorilor de a construi edificii pe lotul primit sau de a-l îngrădi este necesară permisiunea în scris de la Primărie pentru efectuarea construcțiilor în stilul specific cartierului vizat. În pofida acestor recomandări și reguli stipulate în mod oficial de Primăria municipiului Bălți, deja în 1942, atestăm documente care relevă abateri grave și impactul prost asupra imaginii orașului: „lipsea umbra, aerul ozonificat de plantații apărând și mai mult în evidență praful, noroiul și sărăcia în arhitectura clădirilor” [3, f. 16]. Problema înverzirii orașului a fost scoasă în evidență și de către inginerul D. Bay, în *Primul ghid al municipiului Bălți* sub

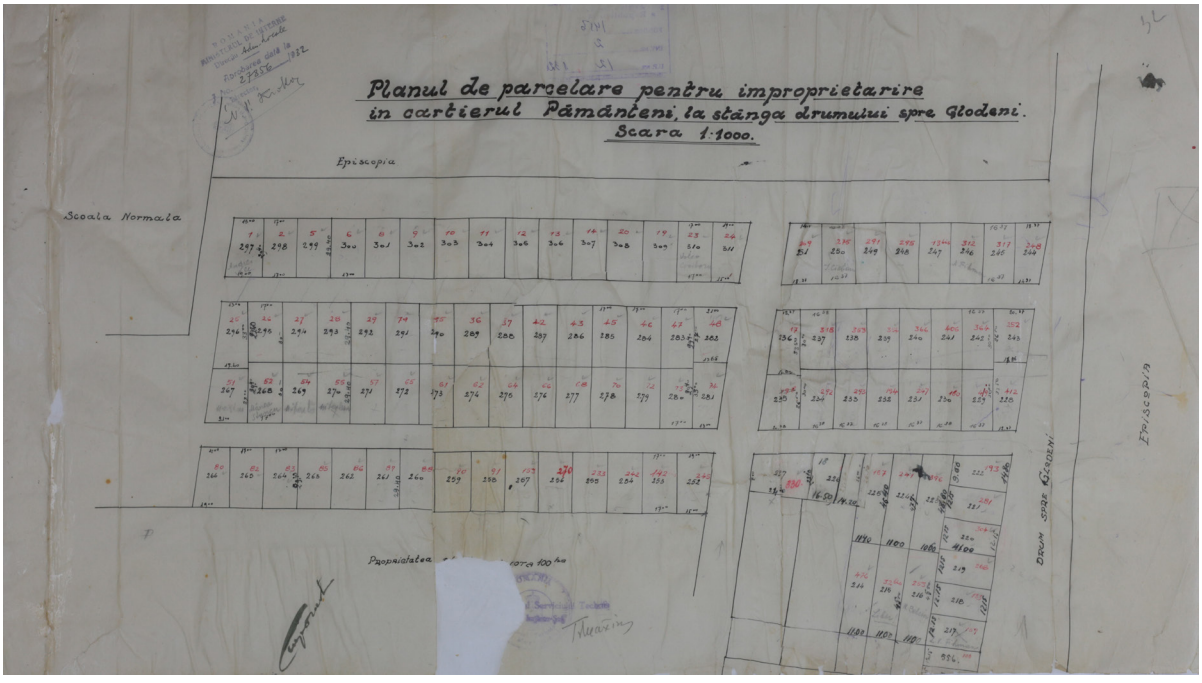

Fig. 2. Planul de parcelare pentru împroprietărire în Cartierul „Pământeni”, la stânga drumului spre Glodeni [2, f. 32].

coordonarea lui Iosif Broitman, din 1938: „[orașul] are o întindere de proporții mari, totuși are numai o singură grădină publică de câteva hectare și un singur squer, sădit proaspăt, în curțile din centrul orașului nu există nici o plantă, nici un copac” [4, p. 37].

Aspectul vizual al orașului Bălți

Problema aspectului estetic al orașului Bălți s-a aflat în vizorul administrației locale cu mult înainte de perioada vizată în studiul de față, administrația orașului întreprinzând numeroase eforturi în acest sens. Astfel, în 1927, Primarul orașului Bălți, Ștefan Pirogan a emis o Ordonanță (Fig. 5) constituită din 11 puncte, care prevedeau o serie de reguli în adresa proprietarilor și locuitorilor orașului:

1. Toți proprietarii de case sunt obligați de a lua măsuri urgente pentru curățirea și construirea latrinelor, precum și curățirea curților și transportarea gunoaielor. În caz contrar, în afară de pedeapsa prevăzută de lege, Primăria urbei Bălți, își rezervă dreptul de a lua aceste măsuri în contul proprietarului conform art. 67 din legea Sanitară.

2. Nimeni n-are voie de a arunca zoile și gunoaiele în stradă sau în piețe publice.

3. Toți locatarii proprietari și chiriași sunt obligați a ține ograda (curtea) în perfectă stare de curățenie.

4. Toți locatarii proprietari și chiriași sunt obligați de a curăți, în mod regulat coșurile (hogeagurile) caselor.

5. Contravenienții acestei ordonanțe, se vor pedepsi cu amenda de la 500-5000 lei [5], iar în caz de recidivă cu maximum amenzii.

6. Constatarea contravențiunilor se va face prin procese-verbale de către organele Parchetului și a agenților auxiliari ai Parchetului, ca Comisari și Subcomisari de Poliție, de către D-l Medic al orașului, de D-l Primar și membrii delegației permanente ai urbei Bălți [7, f. 29].

În acest sens, în urma declanșării la 1 aprilie 1927 a unui incendiu în curtea locuitorului Gropa, a fost înaintat un demers către Primarul orașului Bălți din partea inginerul-șef al serviciului tehnic cu rugămintea de a dispune în mod urgent interzicerea depozitării paielor în curțile caselor, ținându-se cont mai ales de existența acoperișurilor din lemn și aglomerarea curților din cauza clădirilor, fapt ce prezenta pericol de un eventual incendiu [7, f. 55]. Faptul că locuințele oamenilor erau aproape că lipite una de alta relevă despre criza spațiului pentru

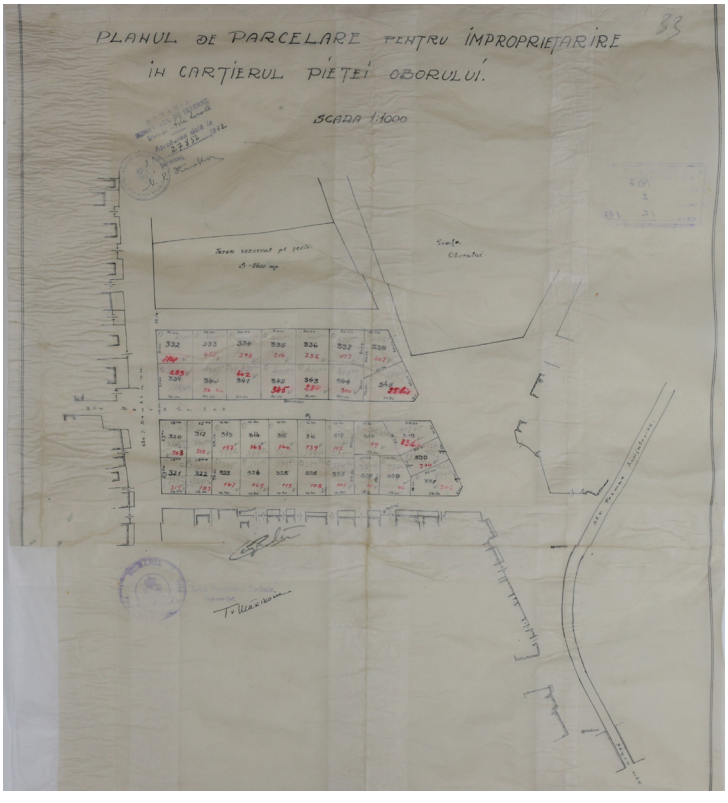

Fig. 3. Planul de parcelare pentru împroprietărire în Cartierul Pieței Oborului [2, f. 33].

construcția caselor și, prin urmare, despre necesitatea procesului de împroprietărire a populației rezidențiale.

În pofida faptului că Bălțiul avea statut de oraș, locuitorii acestuia, prin acțiunile lor, îi articulau mai curând o imagine de urbe în devenire. Astfel de circumstanțe determinau structurile municipale să intervină punctual. De exemplu, în data de 24 mai 1927, președintele Comisiei Interimare a înaintat un demers către polițaiul orașului Bălți cu indicația de a fi luate „măsuri și a pune în vedere domnului Georgescu ca în termen de trei zile să dărâme saraiul de scânduri, acoperit cu stuf pe care l-a construit în strada General Schina fără autorizația Primăriei" [7, f. 79]. Or, astfel de încălcări creau imaginea unei gestionări insuficiente a lucrurilor din oraș, dar în același timp scoteau în față aplicarea conștientă a legii, prin pedepse sau avertizări, privind sistarea lucrărilor de construcție neautorizate de Primărie [7, f. 82].

Eforturi sporite vizau starea de salubritate a orașului. Astfel, în data de 7 iunie 1927, același președinte al Comisiei Interimare vine cu rugămintea către secția de poliție, în vederea emiterii unui ordin, ca sergenții de poliție să patruleze străzile orașului și să interzică cu desăvârșire locuitorilor de a arunca în stradă diferite murdării, gunoaie și hârtii; iar pentru cei care nu se vor conforma acestor dispoziții – se solicita întocmirea unui act pentru trimiterea în judecată a celor vizați de lege [7, f. 83]. Referitor la murdăria de pe străzi, o sesizare în acest sens atestăm din partea Șefului Serviciului Salubritate, Holadjoglea, care de asemenea atrăgea atenția asupra problemei salubrizării. Totodată era necesar ca doi sergenți, de zi și de noapte, să patruleze în apropierea cazărmilor și spitalului central, unde locuitorii aruncau gunoaie [7, f. 100]. În acest context, poliția orașului Bălți menționa despre întocmirea zilnică a actelor pe numele orășenilor care aruncă gunoaie pe străzi și care, ulterior, sunt înaintate judecătoriei [7, f. 92]. Mari inconveniențe în acest sens erau produse de căruțele care circulau prin oraș, căruțașii fiind opriți și aduși cu tot cu transport la secția de poliție [7, f. 100].

Înregistrăm, la fel, obligarea de către primărie a proprietarilor de imobile de a construi trotuare în fața locuințelor proprii, conform Ordonanței din 17 iunie 1927 (*Fig. 6*), emisă de

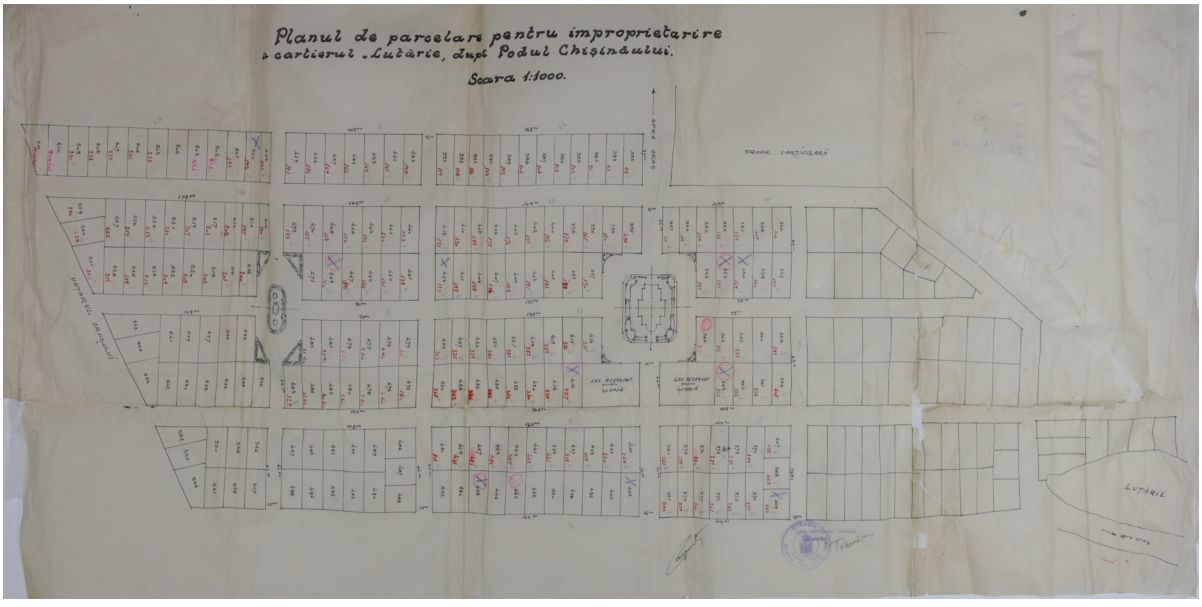
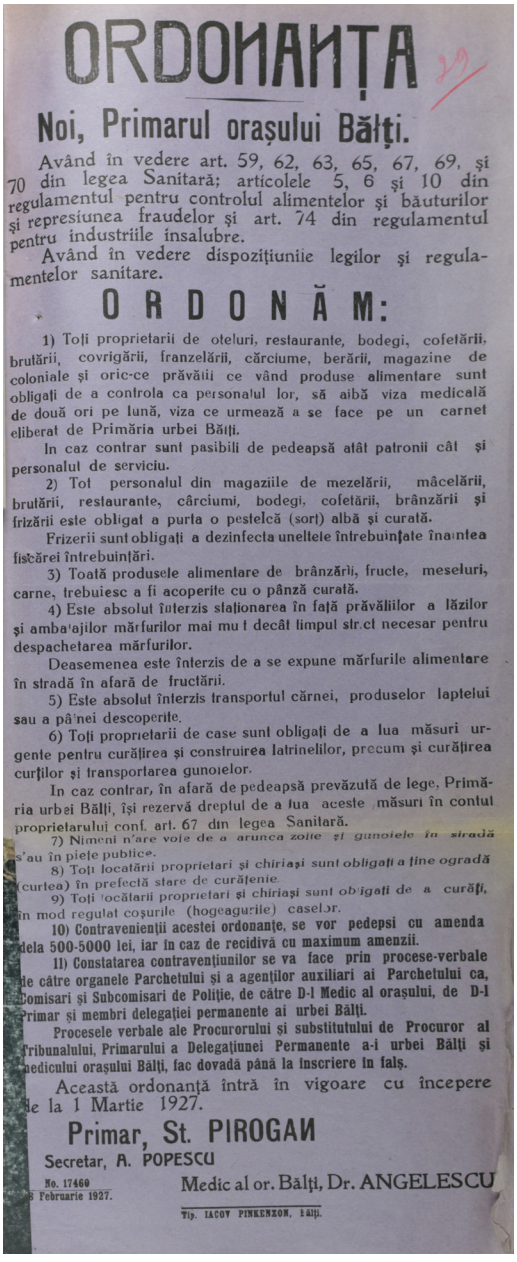

Fig. 4. Planul de parcelare pentru împroprietărire în Cartierul „Lutărie”, după Podul Chișinăului [2, f. 34].

către Președintele Comisiei Interimare, Eugen Hâncu. Astfel, dat fiind imposibilitatea financiară a primăriei de a construi pavaje, precum și circulația anevoioasă din cauza noroiului, mai cu seamă pentru copiii de școală, toți cetățenii din oraș, care sunt proprietari de imobile amplasate pe străzi pietruite și nepietruite, în termen de două săptămâni erau obligați să construiască în fața caselor proprii punți din câte două scânduri cel puțin pe străzile nepietruite și trotuare de piatră, plite (dale) cimentate sau cărămidă arsă pe străzile pietruite. În cazul nerespectării ordonanței, cei vizați urmau a fi dați în judecată, iar Primăria urma să ia măsuri de construire din contul proprietarilor de case, aceștia fiind urmăriți prin percepția Comunală [7, f. 115].

Aspectul propriu-zis al caselor era vizat prin *Memoriul privind Documentarea necesară studiului de sistematizare al orașului Bălți. Situare. Date istorice și demografice*, din anul 1942: „[casele] nu au nici un stil bine definit și mai puțin de toate românesc. Caracterul construcțiilor fiind specific celor din coloniile evreești din Basarabia, creînd un stil talmudic, care au un aspect sărac și trist” [3, f. 17]. Documentul accentuează că „majoritatea construcțiilor sunt făcute din lampaci (chirpici) și pe fundații prea puțin adânci, din piatră moale, locală, calcaroasă” [3, f. 17]. Comparând cele punctate în anul 1933 cu privire la proiectele de construcție a caselor și de aranjare a orașului și raportul din anul 1942, constatăm caracterul diametral opus al informațiilor. În acest context, presupunem că raportul din 1942 a fost elaborat cu luarea în considerație a distrugerilor provocate de bombardamentele aeriene din iulie 1941 la care a fost supus orașul Bălți.

Procesul de împroprietărire din 1932 a fost marcat și de problema predestinației unor terenuri. Și anume: „terenul de 6 hectare destinat pentru viitorul cimitir ortodox de lângă drumul Râșcanilor (Cartierul „Pământeni”) în terenul parcelat și împroprietărit cu locuri de casă” [2, f. 18], acesta urmând să fie mutat pe un teren cu aceeași suprafață, situat între lotul de cultură al Școlii Normale și cota Catargi, un teren mai îndepărtat de zona locuibilă și corespunzând mai bine scopului propus. Inițiativa a venit de la persoanele care au fost împroprietărite în zona de după Podul Chișinăului, din motiv că loturile primite de acestea se aflau prea departe de oraș, fapt ce îngreuna deplasarea la serviciu (dat fiind faptul că majoritatea locuitorilor erau funcționari și militari). De asemenea, era necesară soluționarea problemei persoanelor rămase neîmproprietărite în anul 1931. Situația creată a împărțit locuitorii orașului în două tabere: cei care susțineau amplasarea Cimitirului în locul prevăzut inițial, în Cartierul „Pământeni”, și cei care optau pentru mutarea Cimitirului

ORDONANȚA

Noi, Primarul orașului Bălți.

Având în vedere art. 59, 62, 63, 65, 67, 69, și 70 din legea Sanitară; articolele 5, 6 și 10 din regulamentul pentru controlul alimentelor și băuturilor și represiunea fraudelor și art. 74 din regulamentul pentru industriile insalubre.

Având în vedere dispozițiuniie legilor și regulamentelor sanitare.

ORDONĂM:

1) Toți proprietarii de oteluri, restaurante, bodegi, cofetării, brutării, covrigării, franzelării, cârciume, berării, magazine de coloniale și oric-ce prăvălii ce vând produse alimentare sunt obligați de a controla ca personalul lor, să aibă viza medicală de două ori pe lună, viza ce urmează a se face pe un carnet eliberat de Primăria urbei Bălți.

In caz contrar sunt pasibili de pedeapsă atât patronii cât și personalul de serviciu.

2) Tot personalul din magaziile de mezelării, mâcelării, brutării, restaurante, cârciumi, bodegi, cofetării, brânzării și frizării este obligat a purta o pestelcă (sorț) albă și curată.

Frizerii sunt obligați a dezinfecta uneltele întrebuințate înaintea fiscărei întrebuințări.

3) Toată produsele alimentare de brânzării, fructe, meseluri, carne, trebuiesc a fi acoperite cu o pânză curată.

4) Este absolut înterzis staționarea în față prăvăliilor a lăzilor și ambalajilor mărfurilor mai mult decât timpul strict necesar pentru despachetarea mărfurilor.

Deasemenea este înterzis de a se expune mărfurile alimentare în stradă în afară de fructării.

5) Este absolut înterzis transportul cărnei, produselor laptelui sau a pâinei descoperite.

6) Toți proprietarii de case sunt obligați de a lua măsuri urgente pentru curățirea și construirea latrinelilor, precum și curățirea curților și transportarea gunoelor.

In caz contrar, în afară de pedeapsă prevăzută de lege, Primăria urbei Bălți, își rezervă dreptul de a lua aceste măsuri în contul proprietarului conf. art. 67 din legea Sanitară.

7) Nimeni n'are voie de a arunca zoite și gunoiele în stradă s'au în piețe publice.

8) Toți locatării proprietari și chiriași sunt obligați a ține ogradă (curtea) în prefectă stare de curățenie.

9) Toți locatării proprietari și chiriași sunt obligați de a curăți, în mod regulat coșurile (hogeagurile) caselor.

10) Contravenienții acestei ordonanțe, se vor pedepsi cu amenda dela 500-5000 lei, iar în caz de recidivă cu maximum amenzii.

11) Constatarea contravențiunilor se va face prin procese-verbale de către organele Parchetului și a agenților auxiliari ai Parchetului ca, Comisari și Subcomisari de Poliție, de către D-l Medic al orașului, de D-l Primar și membri delegației permanente ai urbei Bălți.

Procesele verbale ale Procurorului și substitutului de Procuror al Tribunalului, Primarului a Delegațiunei Permanente a-i urbei Bălți și medicului orașului Bălți, fac dovadă până la inscriere în fals.

Această ordonanță intră în vigoare cu începere de la 1 Martie 1927.

Primar, St. PIROGAN

Secretar, A. POPESCU

No. 17460
8 Februarie 1927.

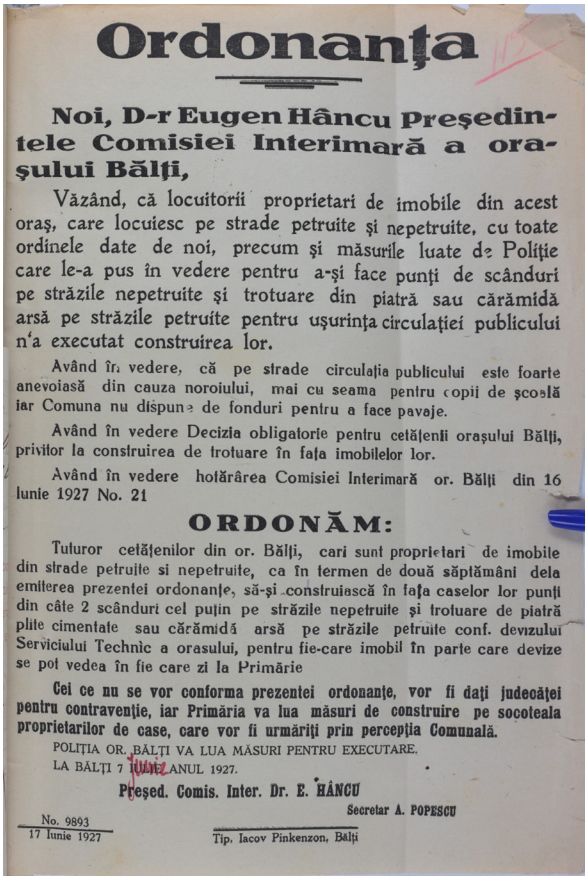
Medic al or. Bălți, Dr. ANGELESCU

Tip. IACOV PINKENSON, Bălți.

Fig. 5. Ordonanță emisă de primarul Bălțiului, Ștefan Pirogan, 28 februarie 1927 [7, f. 29].

în cartierul de la Podul Chișinăului. În aceste circumstanțe, în data de 23 mai 1933, susținătorii propunerii de a amplasa Cimitirul la locul prevăzut inițial au adresat primarului o scrisoare oficială prin care cereau luarea măsurilor împotriva „închiderii cimitirului de pe șleahul Rîșcanilor și împărțirea pământului de sub cimitir diferitor persoane” [2, f. 59], motivându-se că cimitirul era deja funcțional. De asemenea, aceștia au declarat că în virtutea sentimentul de buni creștini nu vor admite ca „pe mormintele oamenilor să calce vitele și să le profaneze” [2, f. 59], precum și mutarea cimitirului împreună cu cei deja înhumați. Scrisoarea a fost însoțită de patru pagini de semnături ale locuitorilor orașului Bălți. În rezultat, primăria a dispus anularea propunerii și a mers pe altă cale.

Astfel, în data de 15 iulie 1933, la ora 16:00 au fost convocate la primăria orașului 61 de persoane pentru a li se distribui locuri de case în altă parte, deoarece planul parcelării locurilor de casă din Oborul de vite și o parte din Cartierul „Pământeni”, cel destinat pentru cimitirul ortodox, a fost anulat. Distribuția a avut loc prin tragerea la sorți pentru 24 de persoane împroprietărite în Piața Oborului și 37 de persoane împroprietărite în Cartierul „Pământeni” pe locul unde a fost extins cimitirul ortodox. Ședința a fost dirijată de ajutorul primarului, Ion Pascu și de șeful de birou, Antonov Carp. Din motiv că loturile de pământ disponibile erau mai puține decât persoane prezente în sală, tragerea la sorți s-a desfășurat în felul următor: s-au luat două pălării de paie, în prima fiind puse 35 de bilete pe care a fost scris numărul loturilor disponibile după plan, iar în cealaltă pălărie au fost puse 61 de bilete cu numele și prenumele persoanelor care aveau dreptul la împroprietărire. Numărul loturilor disponibile fiind: 13, 15, 29, 34, 38, 60, 82, 104, 109, 110, 113, 116, 120, 128, 129, 126, 130, 139, 139 bis, 146, 147, 157, 215, 216, 217, 232, 235, 246, 247, 250, 268, 287, 297, 310 și 555. Au fost numărate biletele din ambele pălării, astfel ca cei prezenți să se asigure de corectitudinea actului public, după care s-a procedat la tragerea sorților. Pentru această acțiune au fost aduși doi copii, fiecare dintre aceștia fiind răspunzător de câte o pălărie: primul copil extrăgea biletul cu numărul lotului, iar al doilea copil extrăgea biletul cu numele proprietarului, astfel că la numărul corespunzător lotului îi era atribuit numele persoanei trasă la sorți [2, f. 79]. Tragerea la sorți s-a făcut în ședință publică și, pe lângă persoanele care aveau dreptul la împroprietărire, au asistat martori dornici să urmărească ședința. În acest context au fost prezenți următorii cetățeni: doctorul Imas Ludvig, Ghilescu Th., Vasilescu Victor, Onicescu Gh., Pilu Ion, Clipa Hristafor, Mariț Elena, Corfiatis Dimitrie, Curocichin

Ordonanţa

Noi, D-r Eugen Hâncu Preşedintele Comisiei Interimară a oraşului Bălţi,

Văzând, că locuitorii proprietari de imobile din acest oraş, care locuiesc pe strade petruite şi nepetruite, cu toate ordinele date de noi, precum şi măsurile luate de Poliţie care le-a pus în vedere pentru a-şi face punţi de scânduri pe străzile nepetruite şi trotuare din piatră sau cărămidă arsă pe străzile petruite pentru uşurinţa circulaţiei publicului n'a executat construirea lor.

Având în vedere, că pe strade circulaţia publicului este foarte anevoiasă din cauza noroiului, mai cu seama pentru copii de şcoală iar Comuna nu dispune de fonduri pentru a face pavaje.

Având în vedere Decizia obligatorie pentru cetăţenii oraşului Bălţi, privitor la construirea de trotuare în faţa imobilelor lor.

Având în vedere hotărârea Comisiei Interimară or. Bălţi din 16 Iunie 1927 No. 21

ORDONĂM:

Tuturor cetăţenilor din or. Bălţi, cari sunt proprietari de imobile din strade petruite si nepetruite, ca în termen de două săptămâni dela emiterea prezentei ordonanţe, să-şi construiască în faţa caselor lor punţi din câte 2 scânduri cel puţin pe străzile nepetruite şi trotuare de piatră plite cimentate sau cărămidă arsă pe străzile petruite conf. devizului Serviciului Technic a orasului, pentru fie-care imobil în parte care devize se pot vedea în fie care zi la Primărie

Cei ce nu se vor conforma prezentei ordonanţe, vor fi daţi judecăţei pentru contravenţie, iar Primăria va lua măsuri de construire pe socoteala proprietarilor de case, care vor fi urmăriţi prin percepţia Comunală.

POLIŢIA OR. BĂLŢI VA LUA MĂSURI PENTRU EXECUTARE.

LA BĂLŢI 7 IUNIE ANUL 1927.

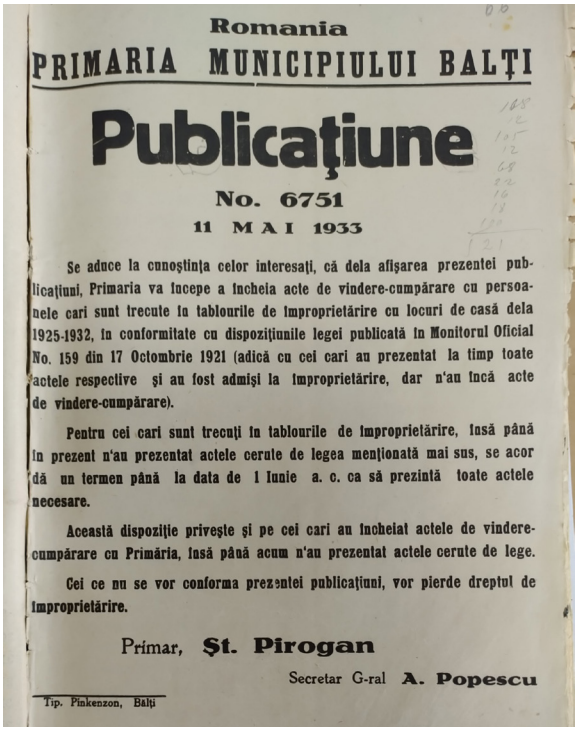
Preşed. Comis. Inter. Dr. E. HÂNCU

Secretar A. POPESCU

No. 9893
17 Iunie 1927

Tip. Iacov Pinkenzon, Bălţi

Fig. 6. Ordonanţă emisă de Preşedintele Comisiei Interimare a oraşului Bălţi Eugen Hâncu, 17 iunie 1927 [7, f. 115].

Romania

PRIMARIA MUNICIPIULUI BALŢI

Publicaţiune

No. 6751

11 MAI 1933

Se aduce la cunoştinţa celor interesaţi, că dela afişarea prezentei publicaţiuni, Primaria va începe a încheia acte de vindere-cumpărare cu persoanele cari sunt trecute în tablourile de împroprietărire cu locuri de casă dela 1925-1932, în conformitate cu dispoziţiunile legei publicată în Monitorul Oficial No. 159 din 17 Octombrie 1921 (adică cu cei cari au prezentat la timp toate actele respective şi au fost admişi la împroprietărire, dar n'au încă acte de vindere-cumpărare).

Pentru cei cari sunt trecuţi în tablourile de împroprietărire, însă până în prezent n'au prezentat actele cerute de legea menţionată mai sus, se acordă un termen până la data de 1 Iunie a. c. ca să prezintă toate actele necesare.

Această dispoziţie priveşte şi pe cei cari au încheiat actele de vindere-cumpărare cu Primăria, însă până acum n'au prezentat actele cerute de lege.

Cei ce nu se vor conforma prezentei publicaţiuni, vor pierde dreptul de împroprietărire.

Primar, **Şt. Pirogan**

Secretar G-ral **A. Popescu**

Tip. Pinkenzon, Bălţi

Fig. 7. Publicaţiune înaintată de Primăria oraşului Bălţi, 11 mai 1933 [2, f. 66].

Dimitrie, Tabacaru Gh., Varaxevici Alexandru, Cotigher Iosif, Tabecman Iosif, Grinberg Zeilic, Gamerberg Berta, Cunicean Isac, Stopanovschi Neculai, Sidicman Iţec, Viner Abram, Tcaciuc Neculai, Constantinescu Neculai şi alte persoane [2, f. 80]. În urma tragerii la sorţi au fost întocmite liste cu numele şi prenumele persoanelor respinse de a fi împroprietărite din varii motive sau care nu corespundeau condiţiilor legii: cerere tardivă, nu dispuneau de acte, aveau deja casă, s-au mutat din oraş, soţul a fost împroprietărit, nu au depus actele necesare – toate acestea fiind verificate de către Comisia Interimară a Primăriei Municipiului Bălţi. În acest caz, loturile de pământ retrase persoanelor vizate anterior au fost repartizate altor beneficiari care aveau dreptul la împroprietărire. Au existat totuşi plângeri din partea celor deposedaţi, precum că s-a produs o nedreptate. În acest context, în septembrie 1933, prefectul judeţului Bălţi a înaintat o cerere către primarul oraşului Bălţi, Ştefan Pirogan în care se menţiona că persoanele deposedate de locurile de casă (44 la număr), în data de 24 iulie, au înaintat un demers Ministerului de Interne despre faptul că le-au fost retrase locurile de casă cu care au fost împroprietăriţi de precedenta Comisie Interimară a Primăriei. În acest context, Ministerul cerea indicarea cauzelor deposedării acestor persoane pentru a clarifica situaţia creată [2, f. 101]. Ca răspuns la scrisoarea prefectului s-a punctat următoarele: 6 persoane au fost ilegal împroprietărite de către Comisiunea Interimară a municipiului Bălţi în anul 1932 şi în urma verificărilor făcute în anul 1933, pentru neprezentarea actelor doveditoare precum că acestea intrau în condiţiile legii de împroprietărire, le-a fost anulat dreptul. Două persoane – Curocichin şi Neculai Eşanu, având dreptul la împroprietărire, au fost eligibili în continuare. Iar restul persoanelor din lista de pe verso a scrisorii prefectului nu au fost împroprietărite în baza legii de împroprietărire, în schimb li s-a oferit în arendă loturi pe timp de trei ani în mod particular, motivul deposedării nu este cunoscut întrucât în dosarul de împroprietărire nu exista o decizie în acest sens [2, f. 103].

În perioada anilor 1925–1933, locuitorii orașului Bălți au beneficiat de locuri de case în conformitate cu dispozițiunile Legii Nr. 159, din 17 octombrie 1921, cu privire la împroprietărire. În acest context, după toate acțiunile realizate, persoanele vizate urmau să încheie cu primăria orașului acte de vânzare-cumpărare. În data de 11 mai 1933, primarul Ștefan Pirogan a înaintat o Publicațiune cu numărul 6751, realizată la tipografia Pinkenzon (Fig. 7), prin intermediul căreia persoanele împroprietărite erau anunțate de a prezenta până la 1 iunie 1933 actele necesare pentru a încheia contracte de vânzare-cumpărare, în cazul în care nu au fost prezentate. Acest anunț a fost expediat de primăria orașului către Efim Haşchelevici, corespondentul ziarului „Dimineața" și lui D. Milgrom, reprezentant al ziarului „Бессарабское слово" (rus. – Cuvânt basarabean), cu același text de a publica în ziar Publicațiunea; ulterior, trebuia expediată factura pentru publicare și două numere de ziar către primărie. De asemenea, acest act a fost afișat în localul Primăriei municipiului Bălți, dar și în următoarele instituții: Prefectura jud. Bălți; Tribunalul jud. Bălți la sect. I și II; Parchetul Tribunalului; Judecătoria Ocolului Bălți; Camera de Agricultură; Divizia a 14-a Infanterie; Regimentul 6 Roșiori; Regimentul 6 Vânători; Regimentul 29 Obuzieri; Comenduirea Garnizoanei Bălți; Cercul de Recrutare; Administrația Financiară; Consistoria Eparhiei Hotinului; Chestura mun. Bălți; Liceul de Băieți „Ion Creangă"; Spitalul Militar Garnizoana Bălți; Spitalul central; Percepții circ. I și II; Societatea Mutilaților Invalizi de Război; Șefii gărilor Bălți și Pământeni; Revizoratul școlar al jud. Bălți; Școala elementară comercială. Afișarea acestei Publicațiuni în locurile menționate a permis accelerarea depunerilor de acte la cererea de împroprietărire și încheierea mai rapidă a acestui proces, rezultatul fiind următorul: 87 de persoane au depus actele după anunț, iar 70 de persoane nu au depus actele la cererea de împroprietărire [2, f. 50].

După etapa depunerii cererilor, persoanele cu acte în regulă și împroprietărite cu locuri de casă au fost convocate la 30 iulie 1933 la orele 10:00, pentru a se prezenta în Cartierul „Pământeni", dincolo de linia Căilor Ferate Române (drumul spre Râșcani, lângă Palatul Episcopal), pentru a vedea personal locul destinat construcției viitoarei locuințe.

Concluzii

Perioada de împroprietărire a locuitorilor orașului Bălți a cuprins anii 1925–1937, fiind relativ extinsă în timp, în mare parte necesar pentru activitatea comisiilor speciale pentru perfectarea actelor, verificarea corectitudinii actelor și persoanelor. Până în 1933, Primăria orașului, împreună cu instituțiile din regiune, au dat dovadă de conlucrare și au fost receptive la schimbările din cadrul societății, dincolo de nemulțumirile produse în rândul locuitorilor orașului sau cazurile de împroprietărire repetată ori împroprietărire în diverse zone ale orașului din cauza amânării planului de parcelare și schimbării locului în alte cartiere ale urbei. Aspectul vizual al orașului, care a constituit un efort aparte al Primăriei municipale în procesul de împroprietărire a rezidenților, a fost asigurat prin acte oficiale vizând amenajarea sau stilul arhitectural de construcție a caselor, deși cu abateri și sancționările specifice legislației timpului.

Referințe bibliografice:

1. Agenția Națională a Arhivelor (în continuare ANA), Direcția Generală Arhiva Națională (în continuare DGAN), Fond 1456, inv. 4, d. 7.

2. ANA, DGAN, Fond 1456, inv. 2, d. 12.

3. ANA, DGAN, Fond 1456, inv. 4, d. 7.

4. Bay, D. *Să creem un mediu plăcut Bălțeanului*. În: „Primul ghid al municipiului Bălți" (coordonat de Iosif Broitman). Bălți: Tipografia Segal, 1937-1938.

5. Sumele stabilite pentru amenzi erau considerabil de mari, raportate la veniturile perioadei vizate. De exemplu, la 1 decembrie 1928, salariul unui profesor din județul Bălți cu diplomă și serviciul militar satisfăcut era 2.300 de lei [6, p. 15].

6. *Buletinul Asociației Învățătorilor din județul Bălți*, anul 2, nr. 1, 1929.

7. ANA, DGAN, Fond 1456, inv. 6, d. 3.